

מִסְכַּת בְּרָכוֹת פֶּרֶק ה' [10,0042]

[בְּרָכוֹת ה, א משנה]

”אין עומדין להתפלל אלא מתוך כבוד ראש.
חסידים הראשונים
היו שוהים שעה אחת ומתפללין,
כדי שיכוננו את לבם למקום.
אפלו המלך שואל בשלמו,
לא ישיבנו;
ואפלו נחש כרוף על עקבו,
לא יפסיק.”

[תלמוד]

רבי ירמיה בשם רבי אבא:

הבא מן הדרך, אסור להתפלל.
ומה טעם?

(ישעיה נא, כא) ”לכן שמעי נא זאת עניה,
ושכרת ולא מניין.”

רבי זריקן רבי יוחנן

בשם רבי אליעזר בנו של רבי יוסה הגלילי:
המצר, אסור להתפלל.

לא מסתברה אלא מן הדן קרא:

”לכן שמעי נא זאת עניה, ושכרת ולא מניין.”
תני:

לא יעמד אדם ויתפלל,

לא מתוך שיתה,

ולא מתוך שחוק,

ולא מתוך קלות ראש,

ולא מתוך דברים בטלין,

אלא מתוך דבר שלתורה.

וכן, אל יפטר אדם מתברו,

לא מתוך שיתה,

ולא מתוך שחוק,

ולא מתוך קלות ראש,

ולא מתוך דברים בטלין,

אלא מתוך דבר שלתורה.

שכן מצינו בנביאים הראשונים,

שהיו חותמין את דבריהן

בְּדַבְרֵי שִׁבְחַ וּבְדַבְרֵי נְחֻמֹת.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר:

חוּץ מִיְרְמְיָהוּ, שְׁחַתְּמֵם בְּדַבְרֵי תוֹכְחוֹת.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹחָנָן:

עוֹד הוּא בְּדַבְרֵי נְחֻמֹת חָתֵם וְאָמַר:

(יְרְמְיָה נְאֻם, דס) "כִּכְהָ תִשְׁקַע בְּכָל",

לְפִי שְׁהִיָּה יְרְמְיָה חוּזֵר וּמְתַנַּבֵּא עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ,

יְכוּל בְּחֻרְבָן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ חָתֵם?

תִּלְמַד לֹאמַר (יְרְמְיָה נְאֻם, דס) "עַד הִנֵּה דַבְרֵי יְרְמְיָהוּ."

בְּמַפְלֵת שְׁלֹמֹחַרִיבֵיּוֹ חָתֵם,

לֹא חָתֵם בְּדַבְרֵי תוֹכְחוֹת.

וְהִכְתִּיב:

(יְשַׁעְיָה סו, כד) "וְהָיוּ דַרְאוּן לְכָל בָּשָׂר"!

בְּגוֹיִם הִיא עֲסִיקְיָנָן.

וְהִכְתִּיב:

(אִיכָה ה, כב) "כִּי אִם מָאֵס מְאֻסְתָּנוּ"!

(אִיכָה ה, כא) "הִשִּׁיבְנוּ" תַּחַת "כִּי מָאֵס מְאֻסְתָּנוּ".

אִף אֲלֵיהוּ לֹא נִפְטַר מְאֻלִּישָׁע,

אֲלֵא מִתּוֹךְ דְּבַר שְׁלִתּוֹרָה:

(מְלָכִים ב, ב, יא) "וַיְהִי הַמָּה הַלְכִים הַלּוֹךְ וְדַבֵּר",

בְּמָה הָיוּ עוֹסְקִין?

רַבִּי אֲחִינֹא בְּרַבִּי זְעִירָא אָמַר:

בְּקִרְיַת שְׁמַע הָיוּ עוֹסְקִין,

הִיךְ מְהֵדְאָתָא אָמַר:

(הִבְרִים ו, יז) "דְּדַבְרַת בָּם".

רַבִּי יוֹדָה בֶּן פְּזִי אָמַר:

בְּבִרְיַת עוֹלָם הָיוּ עוֹסְקִין,

הִיךְ מְהֵדְאָתָא אָמַר:

(תְּהִלִּים ל, ג) "בְּדַבֵּר יִי שְׁמַיִם נַעֲשׂוּ".

רַבִּי יוֹדָן בְּרִיָּה דְרַבִּי אִיבּוֹ אָמַר:

בְּנְחֻמֹת יְרוּשָׁלַיִם הָיוּ עוֹסְקִין,

כְּמָה דְאָתָא אָמַר:

(יְשַׁעְיָה מ, ב) "דַּבְּרוּ עַל לֵב יְרוּשָׁלַם".

וְרַבְנִין אֲמַרִין:

בְּמַרְפְּבָה הָיוּ עוֹסְקִין,

הִיךְ מְהֵדְאָתָא אָמַר:

(מְלָכִים ב, ב, יא) "וְהִנֵּה רֶכֶב אֵשׁ וְסוּסֵי אֵשׁ".

רַב יְרְמְיָה אָמַר:

לֹא יַעֲמֵד אָדָם וַיִּתְפַּלֵּל,

אֲלֵא מִתּוֹךְ דִּין שְׁלֵהֲלָכָה.

רַב יְרְמְיָה אָמַר:

הָעוֹסֵק בְּצַרְכֵי צְבוּר, כְּעוֹסֵק בְּדַבְרֵי תוֹרָה.

רַב חוּנָה אָמַר:

”הַרְוֵאָה טַפָּה פְּעִין הַחֲרָדֵל,
יּוֹשֶׁבֶת וּמִשְׁמֶרֶת עָלָיו שְׁבַעַה נְקִיִּים”,
וְקֹאִים וּמְצֵלִי.

זְעוּר בַּר חִינְנָא אָמַר:

”הַמְקִיז דָּם בְּקִדְשִׁים, מַעַל”,
עוֹד הוּא מְהַלְכוֹת קְצוּבוֹת.

תְּנִי:

בַּר קַפְרָא אָמַר:

אֶחָד עָשָׂר יוֹם שְׁבִין נְהָה לְנִהָה,
הִלְכָה לְמִשְׁחָה מִסִּינִי.

תְּנִי רַבִּי הוֹשַׁעְיָא:

מִרְבָּה אָדָם דִּגְן בַּתְּבֹן,
וּמְעָרִים עָלָיו, לְפִטְרוֹ מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת.

אֲבָדָן שָׁאֵל לְרַבִּי:

כַּמָּה מַעְלוֹת בְּקִדְשׁ?

וְהוּא אָמַר לֵיה:

אַרְבַּע.

וְכַמָּה מַעְלוֹת בְּתַרוּמָה?

וְהוּא אָמַר לֵיה:

שְׁלֹשׁ.

וְקֹאִים וּמְצֵלִי.

רַבִּי חִזְקִיָּה רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אֲחָא,

רַבִּי יִסָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:

לְעוֹלָם אֵל יֵהָא הַפְּסוּק הַזֶּה זָז מִתּוֹךְ פִּיךָ:

(תהלים מז, ח) ”יֵי צְבָאוֹת עִמָּנוּ,

מִשְׁגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סִלָּה.”

רַבִּי יוֹסֵה בִּירְבִי אַבּוּן,

רַבִּי אֶבְהוֹ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן וְתַבְרִיא:

(תהלים פד, ג) ”יֵי צְבָאוֹת, אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטַח בְּךָ.”

רַבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי אֶבְהוֹ:

”יְהִי רַצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ,

שְׁתַּצִּילֵנוּ מִשְׁעוֹת הַחֲצוּפוֹת תְּקִשׁוֹת הַרְעוֹת,

הַיּוֹצֵאוֹת הַמְתַּרְגְּשׁוֹת לְבוֹא לְעוֹלָם.

”אֵין עוֹמְדִין לְהַתְּפַלֵּל אֶלָּא מִתּוֹךְ כַּבֵּד רַאשׁ.”

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי אָמַר:

(תהלים צו, ט) ”הַשְׁתַּחֲוִי לַיִּי בְּהַדְרַת קִדְשׁ”,

בְּחֲרַדַת קִדְשׁ. [43]

רַבִּי יוֹסֵה בֶּן חִינְנָא אָמַר:

(תהלים ב, יא) ”עֲבֹדוּ אֶת יי בִּירְאָה וְגִילוֹ בְּרַעְדָּה.”

אָמַר רַב אֲחָא:

לְכַשְׁיבָא יוֹם רַעְדָּה, תְּגִילוּ.

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי:

זֶה שֶׁהוּא נִכְנָס לְבֵית הַכְּנֶסֶת,

צָרִיף לִישָׁב שְׁתֵּי יְשִׁיבוֹת,
אֶחָת עַד שְׁלֵא יִתְפַּלֵּל, וְאֶחָת מִשִּׁיתְּפַלֵּל.
עַד שְׁלֵא יִתְפַּלֵּל,
(תהלים פד, ה) "אֲשֶׁרִי יוֹשְׁבֵי בֵיתְךָ",
וְאֶחָת מִשִּׁיתְּפַלֵּל,
(תהלים קמ"ד) "אֶךָ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ,
יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֵיךָ".

חֲסִידִים הֶרְאִשׁוּנִים הָיוּ שׁוֹהֵינְךָ שְׁעָה אֶחָת,
וּמִתְּפַלְלִין שְׁעָה,
וְשׁוֹהֵינְךָ שְׁעָה אֶחָת לְאַחַר תְּפִלָּתְךָ.
אֵימְתִי עוֹסְקִין בְּתוֹרָה?
אֵימְתִי עוֹסְקִין בְּמִלְאֲכָתְךָ?
אָמַר רַבִּי יִצְחָק בִּירְבִי אֶלְעָזָר:
עַל יְדֵי שֶׁהָיוּ חֲסִידִים,
הִיָּתָה בְּרָכָה נִתְּנָה בְּתוֹרָתְךָ,
וּבְרָכָה נִתְּנָה בְּמִלְאֲכָתְךָ.

רַב חוּנְהָ אָמַר:

הַמִּתְּפַלֵּל אַחֲרָי בֵּית הַכְּנֶסֶת נִקְרָא רִשְׁעִי,
שְׁנֵאמַר:

(תהלים יב, ט) "סָבִיב רִשְׁעִים יִתְהַלְכוּן".

רַב חוּנְהָ אָמַר:

כָּל מִי שְׁאִינוּ נִכְנָס בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּעוֹלָם הַזֶּה,
אִינוּ נִכְנָס לְבֵית הַכְּנֶסֶת לְעֵתִיד לְבָא.
מַה טַּעַם?

(תהלים יב, ט) "סָבִיב רִשְׁעִים יִתְהַלְכוּן".

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

הַמִּתְּפַלֵּל בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ,
כְּאִלוּ מְקִיפּו חוּמָה שְׁלִבְרִזֵּל.

מִתְּלַפֵּה שִׁיטְתִּיהָ הַרְבֵּי יוֹחָנָן!

תַּמָּן אָמַר רַבִּי אַבְא,

אָמַר רַבִּי תַּיָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:

"צָרִיף לְאֶדָם לְהִתְּפַלֵּל בְּמָקוֹם שֶׁהוּא מֵיַחַד לְתַפְלָה",

וְכֵה אָמַר אַכְּנָ?

כָּאן בְּיַחֲדִיד, וְכָאן בְּצַבּוּר.

רַבִּי פִּינְחָס בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָא:

הַמִּתְּפַלֵּל בְּבֵית הַכְּנֶסֶת,

כְּאִלוּ מְקַרֵּיב מְנַחֵה טְהוּרָה.

מַה טַּעַם?

(ישעיה סו, ב) "כְּאֲשֶׁר יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל

אֶת הַמְּנַחֵה בְּכָלִי טְהוּר בֵּית יי."

רַבִּי יְרֵמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי אַבְהוּ:

(ישעיה נה, ה) "דַּרְשׁוּ יי בְּהַמְּצָאוֹ".

אֵיכָן הוּא מְצוּי?

בְּבֵיתִי כְּנִסְיֹת וּבְבֵיתִי מִדְּרָשׁוֹת.
(ישעיה נה,ו) "קִרְאֵהוּ בְּהִיּוֹתוֹ קְרוֹב".

אֵיכָן הוּא קְרוֹב?

בְּבֵיתִי כְּנִסְיֹת וּבְבֵיתִי מִדְּרָשׁוֹת.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק בִּירְבִי אֶלְעָזָר:

וְלֹא עוֹד אֶלָּא שְׁאַלְהֵינָן עוֹמֵד עַל גִּבְעוֹן.

מָה טַעְמָא?

(תהלים פב,א) "אֱלֹהִים נֹצֵב בַּעֲדַת אֵל,

בְּקִרְבֵי אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט."

רַב חֲסֵדָא אָמַר:

זֶה שְׂנֵכְנֵס לְבֵית הַכְּנֶסֶת,

צָרִיף לְהַפְנִס לְפָנִים מִשְׁנֵי דְלְתוֹת.

מָה טַעַם?

(משלי ח,לד) "אֲשֶׁרֵי אָדָם שֹׁמֵעַ לִי,

לִשְׁקֹד עַל דְּלִתְתִי יוֹם יוֹם",

"דְּלִתוֹתִי" וְלֹא "דְּלִתִּי",

"מְזוֹזוֹת" וְלֹא "מְזוֹזֹת".

אִם עָשָׂה כֵן, מָה כְּתִיב תְּמָן?

(משלי ח,לה) "כִּי מִצְאֵי מִצְאָ חַיִּים".

רַב חוּנָא אָמַר:

זֶה שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת,

צָרִיף לְהַקֵּל אֶת רִגְלָיו. <ללכת מהר>

מָה טַעַם?

(הושע ו,ג) "וְנִדְעָה נִרְדְּפָה לְדַעַת אֶת יי"

וּכְשֶׁהוּא יוֹצֵא, צָרִיף לְהַלֵּךְ קִמְעָא.

מָה טַעַם?

(איוב יד,טז) "כִּי עֲתָה צָעַדִי תִסְפֹּר".

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

בְּרִית כְּרוּתָה הִיא,

כָּל הַלְּמִד תִּלְמוּדוֹ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת,

לֹא בְּמִהְרָה הוּא מְשַׁכֵּחַ.

אָמַר רַבִּי חֲנִינָה עֵינְתוּנָא:

בְּרִית כְּרוּתָה הִיא,

כָּל הַלְּמִד הִיגַע בְּתִלְמוּדוֹ בְּצַנְעָה,

לֹא בְּמִהְרָה הוּא מְשַׁכֵּחַ.

וּמָה טַעְמָה?

(משלי יא,ב) "רְאֵת צְנוּעִים חֲכָמָה".

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

בְּרִית כְּרוּתָה הִיא,

כָּל הַלְּמִד אֲגִדָּה מִתּוֹךְ הַסֵּפֶר,

לֹא בְּמִהְרָה הוּא מְשַׁכֵּחַ.

אָמַר רַבִּי תַנְחוּמָה:

כָּל הַסּוֹכֵר תִּלְמוּדוֹ,

לא במהרה הוא משכת .

מה טעם ?

(דברים ד, ט) "פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך".

רבי יונה בשם רבי תנחום בירבי תיא :

זה שהוא רואה חלום קשה צריך לומר :

"יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי,
שיהו כל חלומותי שחלמתי,

בין בלילה הזה בין בשאר הלילות,

בין שחלמתי אני, ובין שחלמו לי אחרים,

אם טובים הם,

יתקומו עלי לששון ולשמחה לברכה ולחיים,

ואם לדבר אחר,

כשם שהפכת את מי המרה למתיקה,

ומי יריחו על ידי אלישע למתיקה,

ואת קללת בן בעור לברכה,

כן תהפך את כל חלומות הקשין,

ומה שחלמו לי אחרים,

לטובה לברכה ולרפואה ולחיים,

לשמחה ולששון ולשלום.

(תהלים ל, יב-יג) "הפכת מספדי למחול לי,

פתחת שקי ותאזני שמחה.

למען יזמרך כבוד ולא ידם,

יי אלהי לעולם אודך."

(דברים כג, ו) "ולא אבה יי אלהיך לשמע אל בלעם,

ויהפך יי אלהיך לך את הקללה לברכה,

כי אהבך יי אלהיך."

(ירמיה לא, יב) "אז תשמח בתולה במחול,

ובחרים וזקנים יחדו,

והפכתי אבלם לששון,

ונחמתים ושמחתים מיגונם."

"אפלו המלך שואל בשלומו, לא ישיבנו."

אמר רבי אהא : [44]

תרא דתמר, במלכי ישראל,

אבל במלכי אמות העולם,

משיב שאילת שלום.

תני :

היה כותב את השם,

אפלו המלך שואל בשלומו, לא ישיבנו.

היה כותב שנים ושלושה שמות, כגון :

(יהושע כב, כב) "אל אלהים יי",

הרי זה גומר את אחד מהן,

ומשיב שאילת שלום.

רבי יוחנן הנה יתיב קמי קמי כנישתא דבבליה בצפורין.
עבר ארכונא ולא קם ליה מן קמוי. <המושל>
אתון בעיין ממחונייה. <באו וביקשו להלקותו>
אמר לון:

ארפוניה, בנימוסא דברייה הוא עסיק. <בחוק של בוראו>
רבי חנינא ורבי יהושע בן לוי
עלון קמי אנתיפטא דקיסרין. <נכנסו לפני הפרוקנסול>
תמתון וקם ליה מן קמיהון.
אמרו ליה:

ומן קמי אלין יהודאי את קאים לך!
אמר לון:

תייכוון, אפיהון דמלאכין תמית!
רבי יונה ורבי יוסה

עלון קמי ארסיקיגוס באנטיוכיא. <המצביא שדיכא מרד גאלוס ב-351>
תמתון וקם ליה מן קמיהון.
אמרין ליה:

ומן קמי אלין יהודאי את קאים לך!
אמר לון:

תייכוון, פד אנה נפק לקרבא,

דמותהון אנה חזי ונצח. <אני רואה ומנצח>
רבי אבון על קמי מלכותא.

מי נפיק, תפוך קדל. <משיצא, פנה עורף>

אתון בעיין מקטלויניה, <באו וביקשו להורגו>

וחמוז תרין זקוקין הגור נפקין מן קדליה, ושבקוה.
לקיים מה שנגאמר:

(דברים כח, ו) "וראו כל עמי הארץ,

כי שם יי נקרא עליך ויראו ממך"

תני רבי שמעון בן יוחי:

"וראו כל עמי הארץ כי שם יי נקרא עליך",

אפלו רוחות, אפלו שדים.

רבי יני ורבי יוחנן הוו מטילין באסרטיין. <בדרכים>

תמתון חד ושאל בהון, אמר להון:

שלמכון רביא! <שלומכם יגדל>

אמרין:

אפלו תאר תברות אין עלינו!

ריש לקיש מיהגי באורייתא סגין, <מתוך שהוגה בתורה הרבה>

הנה נפיק ליה לבר מן תחומא דשבתא,

והוא לא ידע.

לקיים מה שנגאמר:

(משלי ה, ט) "באהבתה תשגה תמיד".

רבי יודן בירבי ישמעאל מן הגי באורייתא סגין,

הת גולתיה שרעה מגיה, והוא לא ידע. <היתה גלימתו נשמטת>

לקיים מה שנגאמר: "באהבתה תשגה תמיד".

רבי לעזר בירבי שמעון מהגי באוריתא סגין,
הות גולתיה שרעה מגיה, וחכינה מזדהרא לה. <ונחש שומר אותה>
אמרין ליה תלמידוי:
רבי! הא גולתך שריעה.
אמר לון:
ולית ההיא רשיעתא מזדהרה לה? <רשעה זו שומרת עליה>

"אפלו נחש כרוף על עקבו, לא יפסיק."
רבי חונה בשם רבי יוסה:
לא שנו אלא נחש, אבל עקרב, מפסיק.
למה?

דדיא מחיא ותזרה ומחיא. <וחזרת ומכה>
רבי אילא אמר:
לא אמרו אלא כרוף,
אבל אם היה מרתיע ובא כנגדו,
הרי זה מסתיר מלפניו, <?>
ובלבד שלא יפסיק את תפלתו.

תני:
היה עומד ומתפלל באסרטיא או בפלטיא,
הרי זה מעביר מפני החמור ומפני הקרון,
ובלבד שלא יפסיק את תפלתו.

אמרו עליו על רבי חנינא בן דוסא,
שהיה עומד ומתפלל,
וכא חברבר והכישו, <לטה מנומרת ארסית או נחש>
ולא הפסיק את תפלתו.
הלכו ומצאו אותו חברבר,
מת מטל על פי חורו.

אמרו:
אי לו לאדם שנשכו חברבר,
ואי לו לחברבר שנשך את רבי חנינא בן דוסא!
מה עסקיה דההן חברברא?

כד הוא נכית לבר נשא,
אן בר נשא קדים למיא, חברברא מיית,
ואן חברברא קדים למיא, בר נשא מיית.
אמרו לו תלמידיו:
רבי, לא הרגשת?

אמר להן:
יבא עלי, ממה שהיה לבי מתפון בתפלה,
אם הרגשתי.

אמר רבי יצחק בר אלעזר:
ברא לו הקדש כרוף הוא מעין תחת כפות רגליו,
לקיים מה שנאמר:

(תהלים קמ"ט) "רצון יראיו יעשה,
ואת שועתם ישמע וישיעם."

[בְּרִכּוֹת ה, ב]

מתניתה.

”מזְפִירִין גְבוּרוֹת גְּשָׁמִים בְּתַחֲמֵי הַמַּתִּים,
וְשׁוֹאֲלִין אֶת הַגְּשָׁמִים בְּבִרְכַּת הַשָּׁנִים,
וְהַבְּדֵלָה בְּחֻגְגֵי הַדַּעַת.
רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר:
אוֹמְרָה בְּרִכָּה רַבִּיעִית בַּפְּנֵי עֲצָמָה.
רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר:
בַּהוֹדָאָה.”

[תלמוד]

כַּשֵּׁם שֶׁתַּחֲמֵי הַמַּתִּים חַיִּים לְעוֹלָם,
כֵּן יִרְדֹּת גְּשָׁמִים חַיִּים לְעוֹלָם.
רַבִּי תַנְיָא בְּרַב פֶּא שְׁמַע לֵה מִן הָדָא:
(הושע ו, ב-ג) ”יִחְזִינוּ מִיָּמַיִם,
בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יִקְמְנוּ וְנַחֲיָה לְפָנָיו.
וְנִדְעָה נִרְדְּפָה לְדַעַת אֶת יִי,
כְּשַׁחַר נִכּוֹן מִצָּאוּ.”

כְּתִיב:

(מלכים א יז, א) ”וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵינוּ הַתְּשִׁבֵנִי,
מִתְשִׁבֵי גִלְעָד אֶל אַחָאָב:
חַי יִי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עֲמַדְתִּי לְפָנָיו,
אִם יִהְיֶה הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה טַל וּמָטָר,
כִּי אִם לִפִּי דְבָרִי.” [45]

רַבִּי פְּרֻכְיָה אוֹמֵר:

רַבִּי יִסָּה וְרַבְּנִין,

תַּד אָמַר:

בֵּין עַל הַטַּל בֵּין עַל הַמָּטָר, נִשְׁמַע לוֹ.

וְחִרְנָא אָמַר:

עַל הַמָּטָר נִשְׁמַע לוֹ, וְעַל הַטַּל לֹא נִשְׁמַע לוֹ.

מִן הָמַר ”עַל הַמָּטָר נִשְׁמַע לוֹ וְעַל הַטַּל לֹא נִשְׁמַע לוֹ”,

מִן הָדָא:

(מלכים א יח, א) ”לֵךְ הִרְאֵה אֶל אַחָאָב,

וְאֶחְזַנָּה מָטָר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה.”

וּמִן הָמַר ”בֵּין עַל הַטַּל בֵּין עַל הַמָּטָר נִשְׁמַע לוֹ”,

אִיכָן הַתֵּר נִדְרוֹ שְׁלִטְלָה?

אָמַר רַבִּי תַנְחוּמָא אֲדָרְעֵיהּ:

סְבִירִין מִימַר:

נִדְרֵי שֶׁהַתֵּר מִכְּלָלוֹ, הַתֵּר כְּלוֹ.

אִית דְּבַעֵי מִימַר, בְּבִנְיָה שֶׁל צְרָפִית:

(מלכים א יז, ב) ”וַיִּקְרָא אֶל יִי וַיֹּאמֶר:

יִי אֱלֹהֵי, הַגֵּם עַל הָאֲלָמָנָה אֲשֶׁר אָנִי מִתְגֹּרֵר עִמָּה,

הרעות להמית את בנה?

אמר רבי יודה בן פזי:
לאחד שגנב נרתקו שלרופא,
עם כשהוא יוצא, נפצע בנו.
חזר אצלו, אמר לו:
"אדוני הרופא, רפא את בני!"
אמר לו:

"לך והחזר את הנרתק,
שכל מיני רפואות נתונין בו,
ואני מרפא את בנך."
כך אמר לו הקדוש ברוך הוא לאלהו:
"לך והתר נדרו שלטל,
שאין המתים חייין אלא בטללים,
ואני מחיה את בנה של צרפית."
ומנין שאין המתים חייין אלא בטללים?
(שע"ה כו"ט) "יחיו מתיד, נבלתי יקומו,
הקיצו ורננו, שכני עפר!
פי טל אורת טלך, וארץ רפאים תפיל."
אמר רבי תנחום אדרעייה:

וארעא תפקידיה תפלט. <והארץ תשחרר את מופקדיה=המתים>

רבי יעקב הכפר חנן בשם ריש לקיש:
"בשעה שעשה אברהם זקנה רצוני,
נשבעתי לו שאיני מזיז טל מבניו לעולם."
מה טעם?

(תהלים ק"ג) "לך טל ילדתיך",

וכתיב בתריה:

"נשבע יי ולא ינחם".

אמר רבי יודא בן פזי:

בדיתיקי נתתיו לאביהם, <בצוואה>

במתנה נתתיו לו:

(פראשית כו"ח) "ויתן לך האלהים מטל השמים".

אמר רבי שמואל בר נחמני:

בשעה שישראל באין לידי עברות ומעשים רעים,
והגשמים נעצריין,

הן מביאין להן זקן אחד, כגון רבי יוסה הגלילי,

והוא מפגיע בעדם, והגשמים יורדיין.

אבל הטל אינו יורד בזכות בריה.

מה טעם?

(מיקה ה') "כטל מאת יי, כרביבים עלי עשב,

אשר לא יקנה לאיש, ולא יחל לבני אדם."

רבי זעורה בשם רבי חנינא:

היה עומד בגשם והזכיר שלטל,

אין מחזירין אותו.

בטל והזכיר שלגשם,
מתזירים אותו.

והתני:

בטל וברוחות, לא חיבו חכמים להזכיר,
ואם רצה להזכיר, מזכיר.

**לא דמי ההוא דמקל
לההוא דלא מצלי ולא מקל.**

**"בגשם, והזכיר שלטל,
אין מתזירים אותו."**

והתני:

אם לא שאל בברכת השנים,
או שלא הזכיר גבורות גשמים בתחית המתים,
מתזירים אותו.

בשהוא דלא אדכר לא טל ולא מטל.

רבי זעורא בשם רב חונה:

אם לא שאל בברכת השנים,
אומרה ב'שומע תפלה'.

והתני:

אם לא הזכיר גבורות גשמים בתחית המתים,
אומרה ב'שומע תפלה'.

מה אם שאלה, שהיא מדחק,

אומרה ב'שומע תפלה',

אזכרה, שהיא מרנח, לא כל שכן?

והתני:

אם לא שאל בברכת השנים,

או שלא הזכיר גבורות גשמים בתחית המתים,
מתזירין אותו.

אמר רבי אבדימי אחוי הרבי יוסה:

בשלא אמר ב'שומע תפלה'.

לאיכן הוא חוזר?

כדמר רבי שמעון בר נא בשם רבי יוחנן:
בראש חדש,

אם עקר את רגליו, חוזר לכתחלה,

ואם לאו, חוזר לעבודה.

אוף הקא,

אם עקר את רגליו, חוזר לכתחלה,

ואם לאו, חוזר ל'שומע תפלה'.

בני ננה צרכון מעבד תענית בתר פסקא.

אתון שילון לרבי.

אמר לון רבי:

לכו ועשו,

ובלבד שלא תשנו מטבעה שלתפלה.

איכן הוא אומרה?

רבי ירמיה סבר מימר,

אומרה ב'שומע תפלה'.

אמר ליה רבי יוסה:
לא כן אמר רבי זעירא בשם רב חונה:
אם לא שאל בברכת השנים,
או שלא הזכיר גבורות גשמים בתחית המתים,
אומרה ב'שומע תפלה'.

ומר לון רבי:

לכו ונעשו,

ובלבד שלא תשנו מטבעה של תפלה.

על דעתיה הרבי יוסה, איכן הוא אומרה?

בשש שהיא מוסיף.

עד פדון צבור, שיש לו שש,

יחיד, שאין לו שש?

אמר רבי חנינא: [46]

לא כן אמר רבי זעירא בשם רב חונה:

יחיד תובע צרכיו ב'שומע תפלה'.

ואלו, צרכיו הן.

"ואבדלה בחונן הדעת".

שמעון בר נא בעא קמי רבי יוחנן:

הבר שהיא נוהג וקא, חכמים חלוקין עליו?

אמר ליה:

על ידי שעקרה בכוס, שכחוק בתפלה.

מלתיה אומרה שעקרה בכוס.

רבי יעקב בר אהי בשם רבי יצחק רבא:

אומרה בתפלה, אומרה בכוס,

בשביל לזכות את התינוקות.

מלתיה אומרה שעקרה בתפלה.

רבי זעירא, רב יהודה בשם שמואל:

אומרה בכוס, אומרה בתפלה;

אומרה בתפלה, אומרה בכוס.

מלתיה אומרה שעקרה כאן וכאן.

"רבי אליעזר אומר: בהודיה".

רבי יוחנן בשם רבי:

מטין כרבי אליעזר,

ביום טוב שחל להיות במוצאי שבת מיד.

רבי יצחק רבה בשם רבי:

הלכה כרבי אליעזר

ביום טוב שחל להיות במוצאי שבת מיד.

רבי יצחק בר נחמן בשם רבי חנינא בן גמליאל:

הלכה כרבי אליעזר לעולם.

רבי אבהו בשם רבי אלעזר:

הלכה כרבי אליעזר לעולם.

אמר רבי יעקב בר אחא:

לאו בגין דאתין תרתיין שמועין, <שכאו שתי שמועות>
אלא בגין דרבי יצחק בר נחמן ורבי אלעזר,
תריהון בשם רבי חנינא בן גמליאל.
הלכה כרבי אלעזר לעולם.

דברי חכמים:

רבי יעקב בר אחא בשם שמואל:
אומרה ברכה רביעית.

אמר רבי יודן:

אומר מטבע ברכה, ואחר כך מבדיל.

ותיא כרבי, דרבי אומר: <ובאה>

תמיהני היאך בטלו "חונן הדעת" בשבת.

אם אין דעה, תפלה מניין?

וכה אם אין דעה, תבדלה מניין?

אמר רבי יצחק בר אלעזר:

מבדיל ואחר כך אומר מטבע ברכה.

רבי אלעזר בשם רבי הושעיה:

ובלבד שלא יפחת משלש אבדלות.

אמר רבי יוחנן:

אמר:

הפוחת לא יפחת משלש,

והמוסיף לא יוסיף יותר משבע אבדלות.

לוי אומר:

ובלבד מאבדלות האמורות בתורה.

נחום בירבי סימאי נפק נמר בשם אבוי:

ואפלו אבדלה אחת.

אמר רבי אבהו:

וצריך לחתם בהבדלה.

רבי מנא בעי:

מעשה אפלו פתח ב"מבדיל בין קדש לחול",

חוזר וחותרם ב"מבדיל בין קדש לחול".

אמר רבי יוסה בירבי בון:

ולא מברכות שפותחין בהן ב"ברוך",

וחותרמין בהן ב"ברוך" היא?

רבי אלעזר בן אנטיגנוס בשם רבי אלעזר בירבי יני:

זאת אומרת,

שאסור לעשות מלאכה עד שיבדיל,

כמה דאת אמר:

אסור לעשות מלאכה עד שיבדיל.

ודכותה:

אסור לתבע צרכיו עד שיבדיל.

רבי זעורא, רבי אלעזר בר אנטיגנוס ברבי,

רבי אלעזר רבי יני בשם רבי יודה ברבי:

אם לא הבדיל במוצאי שבת,

מבדיל אפלו בתמישי בשבת.

הדא דאת אמר, ב"מבדיל בין קדש לחול",

אבל "בורא מאורי האש", אומרה מיד.

רבי זעורא בשם רב יהודה,
 רבי אבא בשם אבא בר ירמיה:
 אפלו יום טוב שחל להיות באמצע השבת, אומר:
 "בין יום השביעי לששת ימי המעשה".
 אומר רבי זעורא לרב יהודה:
 וכי יש ששת ימי המעשה לפניו?
אמר ליה:
 וכי יש טמאה וטהרה לפניו?
 רבי ירמיה, רבי זעורא בשם רב חיא בר אשי:
 צריך לומר:
 "החל עלינו את הימים הבאים לקראתנו בשלום,
 ששת ימי המעשה הבאים לקראתנו לשלום".
 רבי אבא מוסיף:
 "והשמיענו בהן ששון ושמחה".
 רבי חזקיה בשם רבי ירמיה:
 "הביננו ולמדנו".
 רבי חזקיה בשם רבי ירמיה:
 העונין אמן צריכין לתן עיניהן בכוס ועיניהן בנר.
 רבי חזקיה בשם רבי ירמיה:
 ארבעת מינין שבלולב נטלין דרף גדוליהן.

[ברכות ה, ג]

מתניתה.

האומר:
 "על קן צפור הגיעו רחמיך",
 ו"על טוב יזכר שמך",
 "מודים, מודים, מודים"
 משתקין אותו.
 העובר לפני התבה וטעה,
 יעבור אחר תחתיו,
 ולא יהא סרבן באותה שעה.
 ומנין הוא מתחיל?
 מתחלת ברכה שטעה זה.

[תלמוד]

רבי פינחס בשם רבי סימון: [47]
 בקורא תגר על מדותיו של קדוש ברוך הוא:
 על קן צפור הגיעו רחמיך,
 ועל אותו האיש לא הגיעו רחמיך! <ועלי>
 רבי יוסה בשם רבי סימון:
 בנותן קצבה למדותיו של קדוש ברוך הוא:
 עד קן צפור הגיעו רחמיך!
אית תני תני: "על",

וְאֵית תַּנִּי תַנִּי: "עַד".
מִן הַמֶּר "עַל" מְסִיעַ לְרַבִּי פִּינְחָס,
וּמִן הַמֶּר "עַד" מְסִיעַ לְרַבִּי יוֹסֵה.
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בִּירְבִּי בּוֹן:
לֹא עֶבְדִּין טְבָאוֹת,
שֶׁהֵן עוֹשִׂין מִדּוּתָיו שְׁלֵקֶדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא רַחֲמִים.
וְאַלֵּין דְּמִתְרַגְּמִין:
"עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,
כְּמָה דְאַנָּא רַחֲמֵן בְּשִׁמְיָא,
כֵּן תְּהוּוֹן רַחֲמֵינִין בְּאַרְעָא.
תּוֹרְתָא אוּ רַחֲלָה,
יְתָה וְיֵת בְּרָה לֹא תִפְסוּן תְּרִיהוֹן בְּיוֹם חַד
לֹא עֶבְדִּין טְבָאוֹת,
שֶׁהֵן עוֹשִׂין מִדּוּתָיו שְׁלֵקֶדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא רַחֲמִים.

"מוֹדִים מוֹדִים, מְשַׁתְּקִין אוֹתוֹ".
אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק:
עַל שֵׁם:
(תהלים סג, יב) "כִּי יִסְכַּר פִּי דוּבְרֵי שְׁקָר".
הִדְאֵדָאֵת אָמַר, בְּצַבּוּר,
אֶבֶל בִּיחִיד, תַּחְנוּנִים הֵן.

"הַעֲוֹבֵר לִפְנֵי תַתְּבָה וְטַעָה",
רַבִּי יוֹסֵה בֶּן חֲנִינְיָה בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינְיָה בֶּן גַּמְלִיאֵל:
טַעָה בְּשֵׁלֶשׁ בְּרַכּוֹת הֶרְאֵשׁוֹנוֹת,
חוּזַר בַּתְּחִלָּה.
אֶבָּא בַר רַב חוּנָא, גְּנִיבָה בְּשֵׁם רַב:
טַעָה בְּשֵׁלֶשׁ בְּרַכּוֹת הֶאֱחָרוֹנוֹת,
חוּזַר לְעַבּוּדָה.
רַבִּי חֲלָבוֹ, רַב חוּנָה בְּשֵׁם רַב:
טַעָה בְּשֵׁלֶשׁ בְּרַכּוֹת הֶרְאֵשׁוֹנוֹת,
חוּזַר בַּתְּחִלָּה.
בְּשֵׁלֶשׁ בְּרַכּוֹת הֶאֱחָרוֹנוֹת,
חוּזַר לְעַבּוּדָה.
טַעָה וְאַיְנוּ יוֹדֵעַ אֵיכֵן טַעָה,
חוּזַר לְמִקּוּם הַבְּרוּר לוֹ.
רַבִּי אַחָא וְרַבִּי יוֹדָה בֶּן פְּזִי הוּוֹן יְתִיבִין בַּתְּדָה כְּנִישְׁתָּא.
עֶבֶר חַד קָמִי תִיבּוּתָא וְאַשְׁגַּר תְּדָה בְּרַכָּה, <וּחֲסִיר>
אַתּוּן שִׁילוּן לְרַבִּי סִימוֹן.
אָמַר לוֹן רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לּוּי:
שְׁלוּת צַבּוּר שְׁהַשְׁגִּיר שְׁתִּים שְׁלֵשׁ בְּרַכּוֹת, <שְׁדִילֵג עַל>
אֵין מְחִזְרִין אוֹתוֹ.
אַשְׁכַּח תַּנִּי וּפְלִיג: <נִמְצָא (חֲנַא שׁ) שׁוֹנָה וְחִלּוּק>
לְכָל אֵין מְחִזְרִין אוֹתוֹ,
חוּץ מִמִּי שֶׁלֹּא אָמַר "מִתְּיָה הַמְּתִים",

ו"מכניע זדים", ו"בונה ירושלים".

אני אומר, מין הוא.

שמואל הקטן עבר קמי תיבותא,

ואשגח "מכניע זדים". <ודילג על>

בסופה, שרי משקף עליהון. <בסוף התחיל מסתכל עליהם>

אמרין ליה:

לא שערו חכמים בך!

רבי יעקב בר אחא,

רבי שמעון בר אבא בשם רבי אלעזר:

ספק הזכיר שלראש חדש, ספק לא הזכיר,

מחזירין אותו.

לאיכן הוא חוזר?

שמעון בר נא בשם רבי יוחנן:

אם עקר את רגליו, חוזר פתחלה,

ואם לאו, חוזר לעבודה.

אמר רבי יודה בן פזי:

הסע דעת, כמי שעקר את רגליו.

ואלין תחונניא, צריכה. <הדבר מסופק>

רבי אבא בריה דרבי חי' בר אבא,

רבי חי' בר אבא בשם רבי יוחנן:

היה קורא בתורה ונשתתק,

זה שהוא עומד פתחיו

יתחיל ממקום שהתחיל הראשון.

אם אומר את ממקום שפסק,

הראשונים נתברכו לפניו, ולא נתברכו לאחריו,

והאחרונים נתברכו לאחריו, ולא נתברכו לפניו.

וכתיב:

(תהלים י"ח) "תורת יי תמימה, משיבת נפש",

שתהא כלה תמימה.

תני:

לא יהו שנים קורין בתורה ואחד מתרגם.

אמר רבי זעורא:

מפני הברכה.

והתני:

לא יהו שנים מתרגמין ואחד קורא!

אית לך מימר, מפני הברכה? <האם אתה יכול לומר>

אלא משום שאין שני קולות נכנסין לתוך און אתת.

תני:

שנים קורין בתורה,

ואין שנים מפטירין בנביא!

אמר רבי עולא:

קרויות בתורה ואין קרויות בנביא.

אמר רבי יהושע דרומיא:

שלשה דברים,

רבן ומעוטן רע, ובינוניתן יפה:

תשאור והמלח והסרוב.
פתחלה מסרב, בשניה מעמעם, ובשלישית רץ ובא.

רבי חונא הנה יתיב בחדה כנישתא.
עאל חזנא ואטרח על חד הייעול,
ולא קבל עלוי.
בסופא אתא לגבי רבי אלעזר, אמר ליה:
לא יכעס מרי עלי!

בגין דלא הוינא מתער לא עלית. <כי לא הייתי ער לא נכנסתי>
אמר ליה:
עלך לא כעסית, אלא על הדן דאטרח.

בטיטי אשתתק באופניה. <נאלם בחלק הקדושה המזכיר את האופנים>
אתון ושילון לרבי אבון:
אמר לון רבי אבון בשם רבי יהושע בן לוי:
זה שהוא עובר תחתיו יתחיל ממקום שפסק.
אמרין ליה:
והא תנינן:
מתחלת הברכה שטעה זה!
אמר לון:
מפנין דעניתון קדשתא,
כמי שהוא תחלת ברכה. [48]

[ברכות ה, ד]
מתניתה.

"העובר לפני התבה
לא יענה אחר הפהנים "אמן",
מפני הטרוף.
ואם אין שם כהן אלא הוא,
לא ישא את פפיו.
ואם הבטחתו שהוא נושא את פפיו וחוזר לתפלתו,
רשי."

[תלמוד]

תני:
הפורס את שמע, והעובר לפני התבה,
והנושא את פפיו,
והקורא בתורה, והמפטיר בנביא,
והמברך על אחת מפל מצוות האמורות בתורה,
לא יענה אחר עצמו "אמן",
ואם ענה, תרי זה בור.
אית תני תני "תרי זה בור",
ואית תני תני "תרי זה חכם".

אמר רב חסדא:
מן דמר "הרי זה חכם",
בעונה בסוף.
ומן דמר "הרי זה בור",
בעונה על כל ברכה וברכה.

אמר רבי חנינא:
שנים ישראל ואחד פהן,
ממזעין את תלתן. <שמים את הכהן באמצע>
אימתי? בזמן שכלם שוין,
אבל אם היה אחד מהן תלמיד חכמים,
ממזעין את התבר.
אמר רבי יהושע בן לוי:
מימי לא ברכתני לפני כהן,
ולא הנחתני ישראל לברך לפניו.
רבי יודה בן פזי בשם רבי אלעזר:
כל פהן שהוא עומד בבית הכנסת,
ואינו נושא את כפיו,
עובר בעשה.

רבי יודה בן פזי,
כד הנה תשיש, הנה תזיק רישיה, <כשהיה חולה, היה עוטף ראשו>
וקאי ליה אחורי עמודא.
רבי אלעזר נפיק ליה לברא.
רבי אחא,
רבי תנחומא ברבי חיא בשם רבי שמלי:
עיר שכלה כהנים, כלם נושאים את כפיהם.
למי הם מברכין?
לאחיהם שבצפון, לאחיהם שבדרום,
לאחיהם שבמזרח, לאחיהם שבמערב.
ומי עונה אחריהם "אמן"?
הנשים והטף.

תנא אביי בירבי בנימין:
העומדים לאחורי הפתחים אינן בכלל ברכה.
העומדים לפני הפתחים,
אמר רבי חיא בר נא:
אפלו חומה של ברזל, הברכה מפסקתה.
העומדים מן הצדדין,
נשמענה מן הדא: (פירי יבב)
"נתכונן להזות לפניו, והזה לאתרו,
לאתרו, והזה לפניו,
הזיתו פסולה.
לפניו, והזה על הצדדין שלפניו,
הזיתו כשרה."
הדא אמרה,

אף הַעוֹמְדִין מִן הַצְּדִיִן בְּכָל־ל בְּרָכָה הֵן.
אָמַר רַב חֲסֵדָא:
וְצָרִיךְ שֵׁיהָא חֲסִין יִשְׂרָאֵל.
רַב נַחֲמָן בַּר יַעֲקֹב אָמַר:
אִם הָיָה כֹהֵן אֶחָד, אוֹמֵר "כֹּהֵן",
אִם הָיוּ שְׁנַיִם, אוֹמֵר "כֹּהֲנִים".
אָמַר רַב חֲסֵדָא:
אֶפְלוּ כֹהֵן אֶחָד, אוֹמֵר "כֹּהֲנִים".
שְׂאִינוּ קוֹרְא אֱלָא לְשַׁבֵּט.

[בְּרֻכּוֹת ה,ה]

[מתניתה.](#)

"הַמְתַּפְּלֵל וְטָעָה, סִימָן רַע לוֹ ;
וְאִם שְׁלִיחַ צַבוּר הוּא, סִימָן רַע לְשׁוֹלְחֵיו,
מִפְּנֵי שֶׁשְׁלוּחוֹ שֶׁלְּאֵדָם כְּמוֹתוֹ.
אָמְרוּ עֲלָיו, עַל רַבִּי חֲנִינָא בֶן דּוּסָה,
שֶׁהָיָה מְתַפְּלֵל עַל הַחוֹלִים, וְאוֹמֵר:
"זֶה חַי", וְ"זֶה מֵת".
אָמְרוּ לוֹ: מִנֵּין אַתָּה יוֹדֵעַ ?
אָמַר לָהֶן: אִם שָׁגְרָה תְּפִלְתִּי בְּפִי,
יִוָּדַע אָנִי שֶׁהוּא מְקַבֵּל ;
וְאִם לֹא, יוֹדֵעַ אָנִי שֶׁהוּא מְטַרְף."

[תלמוד]

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אֶתָּא אָמַר:

וּבִלְבָד בְּאֲבוֹת.
מַעֲשֵׂה בְּרַבֵּן גַּמְלִיאֵל, שֶׁחָלָה בְּנוֹ,
וְשָׁלַח שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים
אֶצֶּל רַבִּי חֲנִינָה בֶן דּוּסָא לְעִירוֹ.
אָמַר לָהֶן:
הַמְתִּינוּ לִי עַד שֶׁאֲעֲלֶה לְעֲלִיָּה.
וְעֲלֶה לְעֲלִיָּה וַיָּרֵד.
אָמַר לָהֶן:
בְּטוֹחַ אָנִי שֶׁנִּגְזַח בְּנוֹ שֶׁלְּרַבֵּן גַּמְלִיאֵל מִחֲלָיו.
וְסִימוּ. <רשמו את השעה>
בְּאוֹתָהּ שְׁעָה תִּבְעֵ מְזוּן.

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָן:
אִם כּוֹנֵת אֶת לִבָּךְ בַּתְּפִלָּה,
תְּהֵא מְבַשֵּׁר שְׁנִשְׁמָעָה תְּפִלְתְּךָ.
וּמָה טָעַם ?
(תהלים י,י) "תִּכְיִן לִבִּם תִּקְשִׁיב אֲזַנְךָ".
אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי:

אם עָשׂוּ שְׂפֹתֵינוּ שְׁלֹאֲדָם הַנוֹכַח,
יְהֵא מְבֹשֶׁר שְׁנִשְׁמָעָה הַפְּלִתוֹ.
מָה טַעַם?

(שְׁעִיָּה נז, ט) "בּוֹרָא נִיב שְׂפֹתֵינוּ,
שְׁלוֹם שְׁלוֹם לְרַחוּק וְלִקְרוֹב,
אָמַר יי וּרְפָאֵנוּ."